

Ліцензування в Україні, проблеми та перспективи

В Українській економіці з кожним роком усе більш питомішу вагу займає підприємницька діяльність. І тому питання щодо обмеження цієї діяльності є одним з основних для підприємців.

У ст. 4 Закону України “Про підприємство” визначений чіткий перелік видів діяльності, здійснення якої можуть займатися лише державні підприємства. Це така діяльність, як обіг спеціально обумовлених наркотичних засобів, виготовлення та реалізація військової зброї та боєприпасів до неї, розроблення та виробництво ракет-носіїв та ін. Також у даній статті закону визначено що, обмеженню (ліцензуванню) підлягають тільки ті види підприємницької діяльності, які безпосередньо впливають на здоров'я людини, навколишнє природне середовище та безпеку держави. Підприємницьку діяльність, яка підлягає ліцензуванню, можна умовно поділити на такі види: **перший вид** – надання спеціальних специфічних послуг до яких можна віднести юридичну практику, аудиторську діяльність, діяльність пов'язану з організацією іноземного та зарубіжного туризму та ін.; **другий вид** – це перелік спеціальних робіт до якого відносяться такі види діяльності, як проектування, будівництво та експлуатація об'єктів атомної енергетики, а також надання послуг з їх обслуговування та ін. Така система розподілу видів діяльності, на думку автора, є найбільш простою, але не є ідеальною тому, що не враховує певних особливостей ліцензування.

На кожен вид діяльності потрібно отримати окрему ліцензію, яка не підлягає передачі іншій особі. Для отримання ліцензії суб'єкт підприємницької діяльності подає до органу, що видає ліцензії, заяву встановленого зразка, установчі документи та свідоцтво про державну реєстрацію. При отриманні ліцензії на специфічні види діяльності відомчими інструкціями може бути передбачений перелік додаткових документів та документів, які засвідчують рівень освіти.

Перелік органів які видають ліцензії та загальні правила їх видачі визначені “Положенням про порядок ліцензування підприємницької діяльності” затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 03.07.99 року № 1020.

На сьогодні ліцензії видаються у 884 структурних підрозділах органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, що нараховують майже 1700 співробітників. Питома вага по видачі ліцензій на одного фахівця в середньому по Україні становить 600 одиниць на рік, по Луганській, Донецькій, Харківській областях – 1300 одиниць, а по Миколаївській, Чернівецькій – 160 одиниць.

Центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері ліцензування підприємницької діяльності є Ліцензійна палата України. Її представництва діють в АР Крим, усіх областях, містах Києві та Севастополі. Основним завданням Ліцензійної палати України є:

- Узагальнення практики застосування законодавства з питань ліцензування підприємницької діяльності;
- Методичне керівництво роботою, пов'язаною з ліцензуванням підприємницької діяльності;
- Координація роботи органів, що здійснюють ліцензування;
- Контроль за додержанням порядку видачі суб'єктам підприємницької діяльності ліцензій;
- Контроль за додержанням суб'єктами підприємницької діяльності вимог нормативно-правових актів з питань ліцензування.

Крім цих завдань Ліцензійною палатою України ведеться Єдиний ліцензійний реєстр, який представляє собою автоматизовану систему збирання, накопичення та обліку даних, пов'язаних із ліцензуванням підприємницької діяльності. Ліцензійний реєстр створюється на основі національної системи класифікації та кодування техніко-економічної інформації. Реєстр створюється з метою: забезпечення повного обліку органів, що видають ліцензії, суб'єктів підприємницької діяльності, які отримали ліцензії та виданих ліцензій; переходу до міжнародної системи обміну інформацією щодо ліцензування; доступності, гласності та відкритості інформації у межах законодавства; контролю на основі даних реєстру за додержанням порядку видачі ліцензій, та за додержанням вимог нормативних актів щодо здійснення видів підприємницької діяльності, яка ліцензується.

На даному етапі Єдиний ліцензійний реєстр на другому місці, його інформаційний фонд близько 300000 ліцензій по 14 параметрах. До речі, послуги реєстру є платними і будь-яка зацікавлена особа або організація можуть отримати інформацію з даного реєстру.

Якщо зробити невеликий екскурс у історію, то можна побачити, що вперше у 1991 році Закон України “Про підприємство” визначив умови обмеження лише 11 видів діяльності. Однак, цей перелік протягом 1991-98 рр. було поширено до 112 видів діяльності та майже 1000 видів робіт. Склалася ситуація, коли замість переуступки монопольного права держави на здійснення діяльності підприємницьким структурам через видачу ліцензій, фактично міністерства набули монопольного права втручатися в діяльність господарюючих суб'єктів. Визначилася єдина тенденція – безпідставне тотальне ліцензування. А це гальмує розвиток підприємництва та сприяє відходу певних підприємців у “тінь”. Із

прийняттям відповідних змін до чинного законодавства, розробником яких була Ліцензійна палата України, перелік видів діяльності, яка підлягає ліцензуванню скоротився майже у тричі, до 42 видів. Крім того, для поліпшення ситуації, яка склалася в галузі ліцензування було запроваджено новий порядок ліцензування підприємницької діяльності; рішення про видачу або відмову у видачі ліцензії приймається не пізніше 30-ти днів з дня одержання заяви та відповідних документів; впроваджена єдина уніфікована процедура оформлення, видачі, припинення, скасування та поновлення дії ліцензії; передбачена можливість продовження дії ліцензії на новий термін за заявою суб'єкта підприємницької діяльності.

Однак, незважаючи на певні успіхи в уніфікації та спрощенні системи ліцензування ще залишається багато проблем, які можна умовно поділити на такі групи: перша – це проблеми, які виникають у зв'язку з недосконалістю правового поля такі як, відсутність загального законодавчого акту, який би регулював сферу ліцензування (на даному етапі ця діяльність регламентується 23-ма законами); друга група – проблеми, які виникають у регіонах, такі як недостатнє фінансування, відсутність офіційних роз'яснень деяких нормативних актів; третя група – це проблеми, які виникають “завдяки” зловживанням органів, які видають ліцензії. До цієї групи можна віднести – вимагання непередбачених законодавством документів, “прохання” перераховувати кошти у позабюджетні фонди та ін.

На думку спеціалістів дані проблеми можна вирішити передусім через приведення нормативних актів відомств у відповідність із діючим законодавством; прийняті єдиного закону, який би регламентував сферу ліцензування; запровадження позавідомчого принципу ліцензування підприємницької діяльності, який передбачає передачу функції ліцензування, майже половини ліцензованих видів діяльності, місцевим органам виконавчої влади (облдержадміністраціям з наданням їм права при необхідності делегувати повноваження районним органам).

Невідкладне проведення вищезазначених заходів дозволить значно удосконалити і спростити порядок отримання дозволу (ліцензії), щоб займатися певними видами підприємницької діяльності.

Література.

4. Закон України “Про підприємництво” // Діло. – 1998. – № 8. – С. 20.
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 3.07.98 р. № 1020 «Про порядок ліцензування підприємницької діяльності» // Поточний архів Представництва ЛПУ у Миколаївській області, п. 3, арк. 234.